

és az eszme váltakozóan, egybehangzóan, de külön nem választhatóan irányítják Vilt Tibor művészetét. S munkaprogramja, amelyet idestova tíz esztendeje megfogalmazott, Rozgonyi Iván lejegyzésében így hangzik: „Struktúrában dolgozni — ez a műhelyben, az állvány előtt elsősorban azt a követelményt jelenti, hogy a művészi munkáról alkotott romantikus babona pókhálóját, a romantikus művészet által propagált passzív magatartás maradványait háritsuk el a társadalom útjából. Keresztül kell néznünk a véletlen adta motívumon, kézbe kell vennünk a benne és mögötte rejlő szerkezetet azzal a szándékkal, hogy azt munkára bírjuk, dolgoztassuk a bennünk élő legmagasabb humánium érdekében és határozott céllal: az egész emberi fajtanak a mi szűk hazánkban, a Földön való jobb elhelyezkedéséért, teljesebb érvényesüléséért. Nem a társadalom pillanatnyi, jövőjénél szegényesebb állapotát kell kifejeznünk, hanem megfeszítet munkával megsejtett lehetőségeinket kell a szerkezet jelképében birtokba vennünk és értékesítenünk. Ha a művészet lehet cselekvés, akkor így válik azzá, s nem amikor a szépség kék madara után szalad.”

KÖRNER EVA

CSOHÁNY KÁLMÁN GRAFIKÁI SZEGEDEN

Csohány Kálmán grafikái az utóbbi években párhuzamosan kétféle utat járnak be, egy külföldit — (Tokió és Velence között számos országot) — s egy hazai vándorutat, amelynek legutóbbi állomása a szegedi kiállítás volt. Művésze a közel- s távoli népeknél közvetlen és azonnali megértésre és rokonszenvre talál, annak ellenére, hogy rajzi kifejezőmódja nem lehet ismerős számukra senki révén, mivel Csohány grafikája nem hasonlít senkiéhez. Ellenben az, amit rajzai elmondanak, amiről szólnak, az nemzetközileg ismerős, mint a kézfogas, vagy a megélt beszélgetés gyermekkorral, emlékekről, álmokról, tavaszokról, őszekről, éjszakákról, hajnalokról, életről és halálról. Ezekről a „témákról” Csohány Kálmán végtelen egyszerűséggel, mélységgel szóval meg, s egész eddigi munkássága abból állott, hogy felfedezze önmagában azt a „stílust”, amellyel árnyalatnyi tévedés nélkül, az ősi népmesék hangján fogalmazza meg érzéseit, gondolatait.

Iránytűjét magában hordozza: elindult kisgyermekként Pásztórol, s azóta is, képzelete újra és újra onnan indul el, onnan telítődik gyermekkori sóvárgással, hittel, álmélikodással, vándorol tajtól tájig, tanyától tanyaig, fától fáig, embertől emberig, földtől csillagig, valóságtól álomig. Vagyis: Csohány már gyerekként költő volt, s felnőtt korára rajzoló-költőként is megőrizte magában a költő-gyermeket. A művészeknek azon fajtájához tartozik — kevesekhez —, akikben mindennapi élmények is azonnal átválnak költészetté. Nem irrealitás ez, nem a valóságtól való távolodás, hanem éppen ellenkezőleg: a valóságban rejlő tartalom — a mindenki örömeinek és bújának mennél emberségesebb megközelítése, megszólítása ez.

Aki Csohány Kálmán lapjait a szegedi kiállításon nemcsak megnézte, hanem látta is, annak olyasféle élménye támadt belőle, mintha a városból, házak-falak sűrűjéből hirtelen a mezőkön, az ég és föld közötti tágasságról kapna hírt — a természet, a gondolatok és az érzések anyagcseréje történik ott a tájban. Madarak magasban húznak, de olykor mélyen a fák töve alatt is, növények megcserélik helyüket a csillagokkal, vak lány megindul szárnyalni a vadludakkal, szárnyas lovas néha szárnyaszegetten érkezik a földre, az öreg vándor viszont a repetegbe otthonosan érkezik, mint a kucsmás pásztói emberek hajnali bandukolása Csohány Kálmán emlékezetébe. Hatalmas síkságon magányosan álló három fa erdőnek álmodja magát, és a mezőn ölmosan hanyatt fekvő ember talán éppen madárnak: mert a költő emberi-művészi hivatásának azt érzi, hogy álmodni és szárnyalni segítse az arra vágyókat.

„Szabálytalan” rajzolónak tartja önmagát Csohány Kálmán. A vonalat ugyanis sűrítésre, a tartalom mennél tömörebb összegezésére használja — nem másként és nem kevésbé, mint a költészetben a ballada műfaja teszi ezt. Így hát ezt a rajzoló kifejezőmódot is úgy lehet és kell megérteni, mint a balladák mondanivalóját: nem egy csapásra. Pályája során Csohány művésze egyre sűrűsödik, egyre árnyaltabban követi tapintásával — mesterségbeli tudásával — képzeletének legbensőbb útjait, s hogy ezt nemzetközileg is szuggesztíven teszi, azt a fotonagyításban megjelent grafikája is bizonyította, amely az 1965. évi berlini Intergraphik kiállítás plakátjaként üdvözölte a látogatókat: egy búzákalaszt tartó parasztlány komoly, tűnődő tekintetével.

B. SUPKA MAGDOLNA